

El llenguatge

El xa

Destronat i tot, i fugitiu del seu reialme, l'exsobirà (o si es vol, sobirà a l'exili) de l'Iran, nom amb què coneixem avui l'antiga Pèrsia, no ha deixat d'ésser tema de notícia o de crònica periodística. Qualsevol que sigui el seu destí és segur que encara en sentirem parlar prou sovint i que el seu nom, o el nom del seu títol de sobirà, ocuparà encara manta vegada les pàgines de diaris i de revistes. Val la pena, així, de dedicar un breu comentari a la forma que en català ha de revestir aquest darrer nom —el del títol— atès que ens hem adonat que no tots els nostres publicistes en tenen una idea ben precisa.

Tal com s'ha esdevingut en altres casos de mots procedents de llengües parlades en països molt llunyans i que utilitzen un altre alfabet, la forma que aquest nom —el del títol del sobirà de l'Iran— ha revestit en anglès, «shah», ha influït en la que han adoptat diverses llengües occidentals. Observem, així, com el francès ha vacil·lat entre les formes «schah», segons sembla la més antiga. «shah», que és la forma anglesa i «chah», que representa la seva adaptació a l'ortografia francesa, ja que el dígraf ch té, en francès, el mateix so que el dígraf sh: l'anomenat so palatal fricatiu sord. I en castellà, no existint aquest so, i no disposant, per tant, de cap mitjà gràfic per a representar-lo, hom es va decantar per adoptar la forma anglesa, subjecta també a algunes vacil·lacions, «shah», «sah» i «sha», la darrera de les quals, amb la pronúncia «sa», sembla que és la que a la pràctica s'ha imposat.

Però existint, com existeix, en català, aquest so consonàntic corresponent al grup sh de l'anglès, i disposant, en conseqüència, dels signes gràfics amb què representar-lo, —x a principi de paraula i darrera consonant, i ix darrera vocal— hom ha optat per adaptar la forma fonètica d'aquest nom al nostre sistema ortogràfic, amb què obtenim la forma xa (prescindint, com es veu, de la inútil h final) que ja figura a la primera edició del nostre Diccionari normatiu. Es, per tant, a aquesta grafia, que té la mateixa pronúncia que la del mot anglès, a què cal recórrer, i no a les formes «sha» o «shah», com encara fa algú imitant la solució del castellà, imposada per la llimiació que hem indicat.

Albert Jané